

Kultura kolin na Slovenskem

Založba Rokus Klett je izdala knjigo dr. Janeza Bogataja o kulturi kolin na Slovenskem.

Koline ali furež so pomemben družinski ritual, ki se začne v mesecu novembru. Koline imajo številne družbene, duhovne in kulinarčne razsežnosti ter so v Sloveniji del bogate kulturne dediščine. V strokovni monografiji *Ni ga tiča čez prašiča!* etnolog dr. Janez Bogataj bralcem podrobno predstavi koline v vseh slovenskih gastronomskih regijah in ponekod v tujini.

»Gradivo za knjigo sem zbiral več let. Prve koline sem dokumentiral še kot študent leta 1966, v naslednjih letih vedno bolj sistematično,« pojasnjuje avtor, ki je pred tem napisal podobni izjemno temeljiti knjigi o kranjski klobasi (2011) in slovenskih poticah (2013).

V knjigi izstopa prikaz velike raznolikosti, ki se kaže že v poimenovanju zakola, izdelave mesnih izdelkov, druženja po končanju kolin, torej celotnega obreda ali praznika. Najpogostejše, povsod poznano, vendar ne povsod uporabljano poimenovanje (tudi knjižni izraz) za vse to so koline, ki pa ponekod pomenijo celoten proces in obred, drugod le izdelke in celo le krvavice. Klobaso krvavico imenujejo kolina. Na Notranjskem je kolina tudi oznaka za celoto, torej zakol, izdelavo mesnih izdelkov in praznovanje.

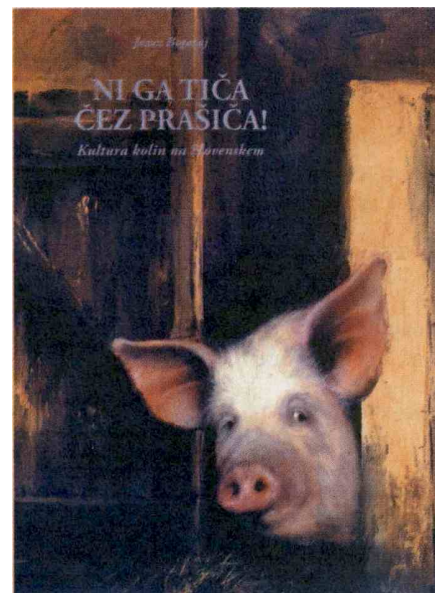
Navaja druga najbolj razširjena poimenovanja, zlasti v severovzhodnem in vzhodnem delu Slovenije: furež, furovž, furož, furežna ter še cela vrsta podobnih lokalnih in regionalnih izrazov, ki prav tako lahko pomenijo celoten praznik, pojedino ob kolinah ali le mesne izdelke, tj. klobase. Besedo furež nekateri izvajajo iz nemške besede Voreich. Ponekod ime-

nujejo zakol in izdelavo mesnih izdelkov furovž, pojedino, zlasti s krvavicami, pa koline in obrnjeno. Beseda furež je npr. v Halozah pomenila tudi črno juho ali godljo (die Wurstsuppe) ob kolinah, na Gorenjskem pa je furovž zmečkan krompir (krompirjev pire) z mlekom. Razmeroma veliko izrazov je izpeljanih iz besede klati, torej koljerija, klaja (Dolenjska), kwáne (Gorenjska), prasca klat (na Idrijskem, Cerkljanskem), klanje (Kras), klajne (Notranjska), dan ko kolejo (na Ravenskem in Dolinskem v Prekmurju), gujdeka klati (Prlekija). Iz besede ubiti so izpeljana poimenovanja ubujvanje (Goriška), ubijanje, ubiti prese (Kras), ubiti kuniča, prasca (slovenska Istra). Neposredno na prašiča se navezujejo poimenovanja praščina (Bela krajina), prašičji praznik (tržaški

KOLINE SO V SLOVENIJI DEL BOGATE KULTURNE DEDIŠČINE.

Kras, Kraški Breg, okolica Trsta), svinjski praznik (Vipavska dolina), praščina (hrvaška Istra). Poudarek na prazničnosti imata poimenovanji domači praznik (Brda, Vipavska dolina) in domeč prazenk (Gorenjsko). Ostali izrazi so še mesarija, masarija (Goričko v Prekmurju), masarija, zabádánje (Porabje na Madžarskem), bekarjenje (Brkini) in mala ohcet (Dolenjska).

Iz gornjih poimenovanj vidimo, da jih je veliko izpeljanih iz besede prašič. Večina strokovne terminologije je izpeljana iz besede prašič (praščereja), zato jo uporablja tudi v knjigi, in sicer tako za označeva-

nje prašičev in svinj kot z njimi povezane živinorejske dejavnosti. V vsakdanjem govoru svinjam pogosto rečejo prašiči in obrnjeno. Slovenska in tudi slovanska terminologija je povezana z besedo prašič, svinja pa se uporablja za zares konkretno označevanje ženskega spola te živali in v ljudski terminologiji (npr. svinjsko, ne prašičje meso), čeprav za označevanje živinorejske panoge srečamo tako izraz svinjereja kot praščereja. Večji poudarek in uporabnost besed prašič, praščereja in drugih izpeljank si lahko razlagamo s tem, da so bili za zakol in koline pogostejši prašiči kot svinje. Slednje so bile namenjene predvsem razmnoževanju.

Knjigo spremlja še druga knjiga *Koline*, ki ima značaj strokovnega eseja. ■

IVO ZAJDELA

Koline v Bučevcih leta 1928

Meso iz tünke in zaseka ali zabel (Cogetinci).